

NORGES HØYESTERETT

Den 30. august 2017 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Indreberg, Webster og Berglund i

HR-2017-1653-U, (sak nr. 2017/858) og (sak nr. 2017/1464), sivil sak, anke over kjennelser:

A (advokat Gisle Loso)

mot

Norsk Butikkdrift AS (advokat Sten Foyen)

avsagt slik

KJENNELSE OG BESLUTNINGER :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens kjennelse om ikke å gi oppfriskning i en sak hvor ankende parts anke over tingrettens dom har blitt avvist som følge av manglende etterlevelse av et pålegg om å skaffe seg advokat. Det sentrale spørsmålet er om retten har adgang til å pålegge en part å skaffe seg *advokat*, jf. tvisteloven § 3-2. Det er videre anket særskilt over lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse i avvisningskjennelsen.
- (2) I Lister tingretts dom 7. april 2014 ble ICA Norge AS – i dag Norsk Butikkdrift AS – frifunnet for et krav om erstatning fra A begrunnet i mobbing og trakassering med videre på arbeidsplassen. Tingretten fant – under tvil – at partene skulle bære sine egne sakskostnader, jf. tvisteloven § 20-2 tredje ledd.
- (3) A anket dommen til lagmannsretten. Saken ble meget uoversiktlig etter at den innkom lagmannsretten. For en fullstendig redegjørelse for sakens gang, vises det til lagmannsrettens avvisningskjennelse 6. juli 2016 og kjennelsen om å nekte oppfriskning 27. februar 2017. Ankeutvalget nøyter seg med å gjengi det som oppfattes som hovedpunktene nedenfor.
- (4) A var bistått av advokat i tingretten og et stykke på vei under saksforberedelsen i lagmannsretten. Etter at lagmannsretten hadde pekt på flere svakheter ved As prosessopplegg, bestemte imidlertid A seg for å føre saken på egenhånd.

- (5) Den 2. desember 2015 besluttet lagmannsretten å gi A pålegg om å skaffe seg prosessfullmektig, jf. tvisteloven § 3-2. Det ble vist til at det var en nødvendig forutsetning for gjennomføringen av saken at hun skaffet seg advokat. Beslutningen ble anket til Høyesterett, som forkastet anken i kjennelse 4. februar 2016, jf. HR-2016-263-U.
- (6) A hadde i mellomtiden engasjert sin ektefelle som prosessfullmektig. Ved beslutning 11. januar 2016 tilbakeviste lagmannsretten ektefellen som prosessfullmektig. Begrunnelsen gikk ut på at han var "uskikket", jf. tvisteloven § 3-3. Beslutningen ble ikke anket til Høyesterett.
- (7) I lagmannsrettens brev 15. februar 2016 fikk A frist til 7. mars 2016 til å stille med prosessfullmektig, jf. tvisteloven § 3-2. Det ble presisert at hun måtte skaffe seg advokat, og hun ble varslet om at anken ville bli avvist hvis hun ikke overholdt pålegget.
- (8) A meddelte 2. mars 2016 at hennes datter ville overta som hennes prosessfullmektig. Datteren meldte seg som prosessfullmektig 3. mars 2016.
- (9) Lagmannsretten sendte et nytt brev til partene 23. mars 2016, hvor partene fikk anledning til å uttale seg om spørsmålet om datteren kunne godtas som prosessfullmektig, og om de prosessuelle konsekvenser av at dette skulle bli besvart benektende.
- (10) Norsk Butikkdrift AS nedla påstand om at saken måtte avvises, ettersom det var en forutsetning at prosessfullmektigen skulle være advokat. A gjorde på sin side gjeldende at retten ikke hadde hjemmel til å pålegge henne å skaffe seg advokat.
- (11) Lagmannsretten la til grunn at saken ikke kunne avvises uten at As plikt til å møte med advokat først var forsøkt håndhevet ved fristforelegg etter tvisteloven § 16-7 andre ledd. Det ble derfor utstedt et fristforelegg 10. juni 2016, hvor det blant annet fremgikk:

"Lagmannsretten finner det med den begrunnelse som er gitt i pålegget nødvendig for forsvarlig behandling av saken at A møter med advokat som prosessfullmektig og fastsetter som siste frist for å oppfylle pålegget 24. juni 2016. Hvis en advokat ikke har meldt seg som prosessfullmektig innen kl 1500 denne dagen, har den ankende part fravær i saken. Det medfører at anken vil bli avvist i medhold av tvisteloven § 16-9 første ledd, jf. § 16-7 annet ledd."

- (12) Den 13. juni 2016 sendte lagmannsretten fristforelegget til den lokale politistasjonen med anmodning om å foreta stevnevitneforkynnelse for A. Lagmannsretten fikk dokumentet i retur 1. juli 2016, med en bekreftelse på at forkynnelse var kommet i orden. I brev til partene 1. juli 2016 skrev lagmannsretten:

"Jeg legger til grunn at den ankende part fremdeles ikke har oppfylt plikten til å møte med prosessfullmektig, og at hun har fravær i saken etter tvisteloven § 16-7 annet ledd. Spørsmålet om avvisning av anken opptas nå til avgjørelse i kommende uke uten ytterligere frist for merknader."

- (13) Agder lagmannsrett avsa deretter kjennelse 6. juli 2016 med følgende slutning:

"1. Anken avvises.

2. A tilpliktes innen 2 – to – uker fra forkynnelse av kjennelsen å betale til Norsk Butikkdrift AS 491 190 – firehundreogtrentusenett hundreogtrenti – kroner i saksomkostninger for lagmannsretten og 366 630 –

trehundreogsekstisekstusensekshundreogtretti – kroner i sakskostninger for tingretten."

- (14) A anket kjennelsen til Høyesterett. Hun anførte blant annet at pålegget var ugyldig etter sitt innhold, ettersom retten ikke har adgang til å pålegge en part å skaffe seg advokat, at fristen var for kort, og at pålegget uansett ikke var lovlig forkynt. For tilfellet at avvisningskjennelsen skulle bli stående, ble det inngitt en subsidiær anke over lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse.
- (15) Norsk Butikkdrift AS tok til motmæle og anførte blant annet at riktig rettsmiddel mot lagmannsrettens avvisningskjennelse, var å begjære oppfriskning.
- (16) I brev 19. oktober 2016 gjorde lagmannsretten partene oppmerksomme på at retten skal behandle anke over en avvisningskjennelse som en begjæring om oppfriskning så fremt dette er riktig rettsmiddel og den ankende part ikke uttrykkelig har sagt noe annet. A ble på denne bakgrunn bedt om å avklare om hun ønsket anken behandlet i lagmannsretten som en begjæring om oppfriskning, eller om anken til Høyesterett opprettholdes.
- (17) A svarte på lagmannsrettens brev i prosesskriv 28. oktober 2016, og fremholdt blant annet at det hele tiden har vært As intensjon å inngi riktig rettsmiddel. Videre fremgikk det av skrivet at lagmannsretten måtte stå fritt til å behandle rettsmiddelet som en begjæring om oppfriskning "dersom den finner at vilkårene for dette er til stede og vil gi A medhold på dette grunnlag."
- (18) I brev 4. november 2016 uttalte lagmannsretten at den ikke fant det riktig å ta rettsmiddeleklæringen under realitetsbehandling på de vilkår A hadde satt, og saken ble oversendt til Høyesterett.
- (19) I brev fra Høyesteretts ankeutvalg 22. desember 2016 ble saken returnert til lagmannsretten med anmodning om at As anke blir behandlet som en begjæring om oppfriskning av lagmannsrettens avvisningskjennelse 6. juli 2016. Ankeutvalget viste til at A ikke uttrykkelig hadde bedt om at anken ikke skulle behandles som en begjæring om oppfriskning.
- (20) Agder lagmannsrett tok på denne bakgrunn anken under behandling som en begjæring om oppfriskning, og avsa kjennelse 27. februar 2017 med følgende slutning:
- "1. Begjæringen om oppfriskning forkastes.**
- 2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler A 49 400 – førtinitusenfirehundre – kroner til Norsk Butikkdrift AS innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen."**
- (21) I kjennelsen på side 12 uttalte retten at den særskilte anken over lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse i avvisningskjennelsen 6. juli 2016 ville bli oversendt til Høyesterett for behandling.
- (22) A har anket lagmannsrettens kjennelse 27. februar 2017 om ikke å ta begjæringen om oppfriskning til følge til Høyesterett. Anken gjelder saksbehandlingen, lovanvendelsen og bevisbedømmelsen.
- (23) Det anføres i korte trekk at lagmannsretten uriktig har lagt til grunn at det er hjemmel i tvisteloven § 3-2 for å pålegge parten å stille med advokat, at fristen var for kort, og at

fristforelegget ikke ble lovlig forkynt. Ankeutvalget forstår dette som en anførsel om at avvisningskjennelsen 6. juli 2016 ble avsagt med urette, jf. tvisteloven § 16-12 første ledd andre punktum. Videre anføres det at det skulle vært gitt oppfriskning etter en konkret vurdering, jf. tvisteloven § 16-12 tredje ledd.

- (24) Når det gjelder lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse i kjennelsen 6. juli 2016, og for tilfellet at avgjørelsen om å nekte oppfriskning skulle bli stående, fastholder A at lagmannsretten ikke hadde faktisk grunnlag for å omgjøre tingrettens sakskostnadsavgjørelse, og at det idømte kostnadsansvaret for behandlingen i lagmannsretten er for høyt.
- (25) *Norsk Butikkdrift AS* har tatt til motmæle og anfører i korte trekk at lagmannsrettens kjennelse om å nekte oppfriskning er korrekt. Avvisningskjennelsen ble ikke avsagt med urette, jf. tvisteloven § 16-12 første ledd andre punktum. Lagmannsretten hadde adgang til å pålegge A å skaffe seg advokat, jf. tvisteloven § 3-2. Fristen var ikke for kort, og fristforelegget ble lovlig forkynt. Det er ikke grunnlag for oppfriskning, heller ikke etter en interesseavveining, jf. tvisteloven § 16-12 tredje ledd. Når det gjelder den særskilte anken over lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse i kjennelsen 6. juli 2016, anføres det at avgjørelsen om å tilkjenne Norsk Butikkdrift AS full erstatning for sakskostnader i tingretten og lagmannsretten er korrekt, og at sakskostnadsansvaret for behandlingen i lagmannsretten ikke er for høyt.
- (26) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:
- (27) Lagmannsrettens avgjørelse om ikke å gi oppfriskning etter at As anke var blitt avvist er truffet av lagmannsretten som første instans. Ankeutvalget har da full kompetanse.
- (28) Ved Høyesteretts ankeutvalgs kjennelse 4. februar 2016 ble det rettskraftig avgjort at vilkårene for å pålegge A å møte med prosessfullmektig var til stede. Etter at hun to ganger hadde varslet familiemedlemmer som prosessfullmektiger, ble hun 10. juni 2016 uttrykkelig pålagt av lagmannsretten å møte med en advokat som prosessfullmektig.
- (29) Etter tvisteloven § 3-2 kan retten pålegge en part å møte med prosessfullmektig dersom parten ikke kan fremstille saken på en forståelig måte. Spørsmålet er om retten kan beslutte at prosessfullmektigen må være advokat.
- (30) Hvem som kan møte som prosessfullmektig er nærmere regulert i tvisteloven § 3-3. Som utgangspunkt skal det benyttes advokat, men en av partens nærmeste kan være prosessfullmektig om vedkommende ikke anses som uskikket. Bruk av andre skikkede personer som prosessfullmektiger forutsetter samtykke fra retten.
- (31) I denne saken har lagmannsretten funnet to av As nærmeste uskikket som prosessfullmektiger. Etter utvalgets syn kan retten i et slikt tilfelle pålegge parten å møte med advokat, i tråd med utgangspunktet i tvisteloven § 3-3, til tross for de kostnadene som da påløper. Formålet med tvisteloven § 3-2 er å sørge for en forsvarlig gjennomføring av saken av hensyn til vedkommende selv, motparten eller retten. Disse hensynene tilsier også at det kan være tilfeller hvor retten allerede ved første gangs pålegg om bruk av prosessfullmektig kan stille krav om at denne er advokat, eksempelvis dersom det er behov for en hurtig avgjørelse av tvistes spørsmålet.
- (32) Anken på dette punkt blir dermed å forkaste.

- (33) For så vidt gjelder den ankende parts øvrige ankegrunner finner utvalget enstemmig at de ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende sak. Det er heller ikke andre hensyn som taler for at disse ankegrunnene bør prøves. Disse punktene nektes fremmet, jf. tvisteloven § 30-5.
- (34) Ankemotparten har krevet dekket sakskostnader med 81 900 kroner. Kostnadene fremstår som nødvendige og tilkjennes, jf. tvisteloven § 20-2 første ledd.
- (35) Når det gjelder den særskilte anken over lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse i avvisningskjennelsen 6. juli 2016 finner utvalget det enstemmig klart at anken ikke reiser spørsmål av betydning utenfor den foreliggende sak, og at heller ikke andre hensyn taler for at anken bør prøves. Anken nektes derfor fremmet, jf. tvisteloven § 30-5.
- (36) Kjennelsen og beslutningene er enstemmige.

SLUTNING :

Sak nr. 2017/858 – anken over lagmannsrettens kjennelse 27. februar 2017

1. Anken forkastes for så vidt gjelder spørsmålet om retten har adgang til å pålegge en part å skaffe seg advokat. For øvrig nektes anken fremmet.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler A 81 900 – åttientusennihundre – kroner til Norsk Butikkdrift AS innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av kjennelsen og beslutningen.

Sak nr. 2017/1464 – anken over lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse i kjennelsen 6. juli 2016

Anken nektes fremmet.

Bergljot Webster
(sign.)

Hilde Indreberg
(sign.)

Cecilie Østensen Berglund
(sign.)

Riktig utskrift: